

Høring om forskrift om reinmerker

15. mars 2021

Innhold

1. Innledning	3
2. Bakgrunn og hovedtrekk	3
3. Departementets forslag til forskrift	3
3.1. Hjemmelsgrunnlag	Error! Bookmark not defined.
3.2. Formål mv.	Error! Bookmark not defined.
3.3. Om oppnevning til regionale merkenemnder og klagenemnd for merkesaker	Error! Bookmark not defined.
3.4. Saksbehandlingsregler	Error! Bookmark not defined.
3.5. Om utforming av reinmerke og merking av rein Error! Bookmark not defined.	
3.6. Overføring og sletting av merker	Error! Bookmark not defined.
3.7. Offentlig elektronisk publisering av merkeregisteret	Error! Bookmark not defined.
4. Økonomiske og administrative konsekvenser	7
5. Forslag til ny forskrift	7

1. Innledning

Landbruks- og matdepartementet foreslår i dette høringsnotatet en ny forskrift om reinmerker.

Forskriften tar sikte på å gi ufullende bestemmelser til lov 15. juni 2007 nr 40 om reindrift (reindriftsloven) om merking av rein ved bruk av tradisjonelle reinmerker. Forskriftens hovedformål er å ivareta det tradisjonelle merkesystemet ved å sikre en ensartet oppnevning av medlemmer til merkenemndene og klagenemnd, samt sikre likebehandling og forutberegnelighet i behandlingen av merkesaker. I tillegg ønsker departementet å etablere hjemmelsgrunnlag for tilgjengeliggjøring av reinmerkene i et offentlig register, slik at man kan gjeninnføre det nedlagte elektroniske merkeregisteret.

Det presiseres at forslag til ny reinmerkeforskrift ikke har sammenheng med obligatorisk individmerking av rein.

2. Bakgrunn og hovedtrekk

Merking av rein var frem til 2007 var regulert i forskrift 12. juni 1984 nr. 1286 om merking mv. av tamrein. Denne forskriften ble opphevet 1. juli 2007 i forbindelse med iverksettelse av lov 15. juni 2007 nr 40 om reindrift (reindriftsloven).

Det er en forutsetning for å eie rein i det samiske reinbeiteområdet at man har rett til reinmerke, jf. reindriftsloven § 9. Retten til reinmerke regulerer dermed tilgangen til reindriften, noe som understreker behovet for en god og grundig behandling av merkesaker. Reinmerker er et viktig ledd for eieridentifikasjon, noe som er et sentralt moment for å sikre en velordnet reindrift. Landbruks- og matdepartementet mener det er behov for en forskrift som stadfester de nærmere reglene om saksbehandling av merkesaker, og utformingen av de tradisjonelle reinmerkene.

3. Departementets forslag til forskrift

3.1. Hjemmelsgrunnlag

Forskriften er hjemlet i lov 15. juni 2007 nr 40 om reindrift §§ 39 og 40 som bestemmer at departementet kan gi nærmere regler om saksbehandlingen i merkenemnder, regler om klagebehandling, regler om merking av rein, registrering av reinmerker og om overføring og sletting av reinmerker som ikke er i bruk.

3.2. Formål mv.

Forskriftens formål er å sikre en ensartet saksbehandling av merkesaker i tråd med samisk tradisjon og sedvanerett.

3.3. Om oppnevning til regionale merkenemnder og klagenemnd for merkesaker

En gjennomgang av dagens praksis har vist at oppnevningen av medlemmer til de regionale merkenemndene er ulik i de ulike reinbeiteområdene. Departementet mener derfor at det er

behov for en nærmere regulering av oppnevning av medlemmer til de regionale merkenemndene for å sikre en ensartet og forutsigbar praksis, i tillegg til å sikre at hensyn til merkekyndighet, geografisk fordeling og lik representasjon av begge kjønn er ivaretatt ved oppnevningen.

Det foreslås at statsforvalteren får ansvar for å innkalle distriktslederne i det enkelte reinbeiteområde til et møte der valg av medlemmer til den regionale merkenemnden foretas. For å sikre kontinuitet i nemdas arbeid legges det opp til at halvparten av medlemmene velges annethvert år, for fire år av ganger. Ved første gangs oppnevning skal derfor halvparten av medlemmene bare velges for to år.

Reindriftsstyret skal etter reindriftsloven § 39 oppnevne medlemmer til klagenemnden, men bestemmelsen regulerer ikke hvem reindriftsstyret skal innhente forslag til medlemmer fra. Det er derfor behov en nærmere regulering av dette.

Klagenemnda er klageinstansen til merkenemndene og behandler saker fra hele landet. Det må vektlegges en rimelig geografisk fordeling av medlemmene slik at merkeskjønnet i hele landet ivaretas i styret. For å ivareta dette foreslås det at Reindriftsstyret innhenter forslag til medlemmer til klagenemnda fra distriktslederne og Norske reindriftsamers landsforbund.

Det foreslås at klagenemndas medlemmer oppnevnes for fire år av gangen. For å sikre kontinuitet i nemdas arbeid skal halvparten av medlemmene velges annethvert år, for fire år av ganger. Ved første gangs oppnevning skal derfor halvparten av medlemmene bare velges for to år.

3.4. Saksbehandlingsregler

Det følger av reindriftsloven § 38 at både søknad om nytt reinmerke, overføring av eksisterende merke og flytting av eksisterende merke til nytt reinbeiteområde er søknadspliktig.

Erfaring fra dagens praksis har vist at merkenemndenes sekretariat i flere saker har hatt behov for å innhente supplerende opplysninger etter en søknad om reinmerke er innkommet. Innhenting av supplerende opplysninger fører til at saksbehandlingstiden blir lang. Det foreslås derfor at søknader om reinmerke skal sendes inn på eget skjema utformet av Landbruksdirektoratet. I skjemaet vil det fremgå hvilken dokumentasjon søker må sende inn, slik at saksbehandlingen effektiviseres.

Før en søknad om reinmerke kan behandles skal den kunngjøres, jf. reindriftsloven § 39. Alle merkessøknader skal kunngjøres, både overføringer av eksisterende merker, registrering av nye merker og flytting av eksisterende merke til nytt reinbeiteområde.

I dag kunngjør statsforvalteren søknader om reinmerker til alle distrikter i det aktuelle reinbeiteområdet, siidaandelsledere i vedkommende og tilstøtende distrikter, Sametinget i Sverige og Paliskuntain Yhdistys i Finland. Det forutsettes i forskriften at denne praksisen videreføres.

I forslaget settes en frist på to måneder for å komme med innsigelse til det kunngjorte merket. Fristen på måneder anses tilstrekkelig til at de berørte parter har mulighet til å komme med innsigelser mot søknaden. Dette vil ivareta hensynet til en velordnet reindrift, og et velfungerende merkesystem.

Det legges opp til at vedtak om innvilgelse av reinmerke skal kunngjøres på samme måte som søknaden, med to måneders klagefrist, men at avslag på søknaden kun kunngjøres til søker selv. Det er da ordinær klagefrist på 3 uker, jf. lov 10. februar 1967 om behandlingssåten i forvaltningssaker.

Det foreslås at det uttrykkelig reguleres i forskriften at et reinmerke ikke kan tas i bruk før det er registrert. Når et reinmerke registreres i merkeregisteret utesteder statsforvalteren et registreringsdokument som bekrefter at merket er registrert. Et slikt registreringsdokument bekrefter at saksbehandlingen er endelig.

Det legges opp til at det godkjente reinmerket skal registreres i et nasjonalt merkeregister, jf. punkt 3.7.

3.5. Om utforming av reinmerke og merking av rein

Det foreslås at det gis nærmere regler om hvilke reinmerker som kan godkjennes, den fysiske utformingen av reinmerke, samt hvordan merking av rein skal gjennomføres.

Det følger av hensynet til en velordnet reindrifft at det kun kan registreres ett reinmerke per reieneier. Dette var også regelen i den opphevede forskrift 12. juni 1984 nr. 1286 om merking mv. av tamrein § 2. Da ny reindrifftsloven av 2007 ble vedtatt var ikke intensjonen å endre reglene om merking av rein, og disse ble forutsatt videreført. Det foreslås derfor å forskriftsfeste gjeldende rett.

Som en naturlig konsekvens av at man kun kan ha ett reinmerke per reieneier må gjeldende merke slettes dersom reieneier ønsker å registrere ett nytt merke eller å overført et annet merke til seg. Det foreslås at merkenemnda skal underrette søkeren om at eksisterende merke slettes dersom nytt merke skal godkjennes.

Barn som har foreldre som ikke bor sammen kan eie rein hos begge foreldrene, jf. reindrifftsloven § 10 tredje ledd andre punktum. Det foreslås at det uttrykkelig reguleres at barnet i slike tilfeller kan ha registrert to merker, ett hos hver av foreldrenes slekt, frem til barnet fyller 18 år.

Av hensyn til en velordnet reindrifft er det ikke heldig å tillate at like merker kan registreres i Norge. Et reinmerke identifiserer en persons private eiendom, og da kan det få uheldige utslag at to personer har samme identifikasjon for sin eiendom. Det foreslås derfor at det ikke tillates å registrere identiske merker i Norge. Dette gjelder uavhengig av geografisk beliggenhet innenfor landet. Det foreslås at det gjøres unntak for merker som allerede er registrert/godkjent før ikrafttredelsen av forskriften.

Det foreslås videre å forskriftsfeste prinsippene som gjelder utformingen av merke, og merking av reinen, og at merkingen skal skje i tråd med samisk merketradisjon. De nærmere prinsippene for merking fremgår blant annet i NOU 2001: 35 pkt. 9.4.2.1. Her fremgår det at merket skal være klart, tydelig og holdbart, samtidig som merket ikke skal være grovt (hubat). Om et merke innfrir disse kravene beror på hvordan det aktuelle merket avtegner seg i forhold til det eksisterende nettverket av reinmerker i regionen.

3.6. Overføring og sletting av merker

Etter reindriftsloven § 38 tredje ledd skal et registrert reinmerke «slettes når merke innehaveren avgår ved døden uten å etterlate seg rein som sammen med merket kan overtas av ektefelle eller arving».

Gjennomgang av registrerte reinmerker viser at det er merker der innehaver er avgått ved døden, og arveoppgjøret er avsluttet, som fortsatt står registrert i merkeregisteret. For å ivareta et velfungerende merkesystem er det en forutsetning at merker enten blir overført eller slettet ved merke innehavers død, og det er etter departementets vurdering behov for klare retningslinjer for sletting eller overførsel av slike merker. Det foreslås derfor en egen forskriftsbestemmelse som regulerer sletting av merke ved merke innehavers død.

Det vil kunne være i strid med både et velordnet merkesystem, og samisk rettsoppfatning, dersom man skal kreve at automatisk sletting av merket i tilfeller der merke innehaver dør uten å etterlate seg rein som arves sammen med merket. Etter departementets syn vil hensynet til en velordnet reindrift vil oppfylt dersom man overfører merket etter dødsboet er skiftet. Det foreslås at merket slettes fra merkeregisteret først dersom ingen av arvingene søker om å overta det innen en gitt tid. For å ivareta arvingenes rettigheter foreslås det at merkenemnda skal varsle avdødes arvinger om at merket skal slettes, da med to måneders frist for uttalelse.

Dagens lovregulering av merkesystemet bygger på systemet etablert i lov om reindrift av 12. mai 1933, som bestemte at et reinmerke kunne brukes av avdødes dødsbo så lenge dette sto uskiftet. Etter at boet var skiftet hadde arvingene to måneder på å begjære avdødes merke registrert på seg. Dette er i tråd med gjeldende praksis i dag, og det legges opp til at denne praksisen kodifiseres i forskriften.

Det følger av reindriftsloven § 38 fjerde ledd at et merke kan slettes dersom det ikke har vært i bruk de siste fire årene. Når merket er slettet kan ikke merke innehaveren bruke reinmerket som identifikasjon for sine rein. Derfor foreslås det at merkenemnda skal varsle merke innehaver om mulig sletting minst ett år før vedtak om sletting treffes. Dette for at merke innehaver skal kunne ha mulighet til å ta merket i bruk, eller for å kunne ivareta merket ved at det søkes overført noen andre i familien.

Det følger av reindriftsloven § 38 femte ledd at et merke kan slettes dersom det kan føre til forveksling eller misbruk. Sletting av reinmerker i slike tilfeller kan oppfattes som inngripende. For å ivareta merke innehavers rett til å ha reinmerke skal det gis mulighet til å få registrert et nytt merke før det eksisterende merke slettes, og det legges opp til at det gis seks måneders frist for uttalelse før merket evt. slettes.

Selv om et merke er slettet fra merkeregisteret kan det være tilfeller der det fortsatt er rein i merket. Det foreslås derfor at det forskriftsfestes at merket som hovedregel ikke kan godkjennes eller registreres på nytt i løpet av de første fem årene etter sletting.

Dette innebærer at merket ikke kan registreres på andre i den perioden, og det kan heller ikke merkes nye rein i merket i denne perioden. Merket regnes imidlertid ikke lenger å identifisere eierskap til tidligere merke innehaver etter sletting.

Det kan være grunner til at denne femårsperioden bør avkortes eller forlenges. Det foreslås derfor at de regionale merkenemndene kan dispensere fra bestemmelsen om lengden på perioden der merket ikke kan være i bruk. Etter femårsperioden er utløpt legges det opp til at gjenværende rein i merket skal slaktes.

Det legges opp til at reinmerker som er slettet skal være synlig i merkeregisteret i hele femårsperioden.

3.7. Offentlig elektronisk publisering av merkeregisteret

Næringen har uttrykt behov for å nyttiggjøre seg av informasjonen i merkeregisteret i den daglige driften. Departementet vurderer det slik at en offentlig elektronisk publisering av merkeregisteret vil kunne være et viktig arbeidsredskap for næringen. I tillegg vil en offentliggjøring av merkeregisteret bidra til å ivareta tradisjonskunnskapen i reindriften.

For å bidra til en effektiv identifisering av rein og reinmerker legges det derfor opp til at opplysninger i merkeregisteret gjøres offentlig tilgjengelig elektronisk.

Det foreslås at Landbruksdirektoratet er ansvarlig for elektronisk publisering og oppfølging av de opplysninger fra registeret som kan offentliggjøres.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget til forskrift om reinmerker vurderes i hovedsak ikke å medføre store administrative eller økonomiske konsekvenser, da den i stor grad stadfester gjeldende praksis.

Statsforvalterne og Landbruksdirektoratet er etter dagens praksis sekretariat for henholdsvis de regionale merkenemndene og klagenemnden og forberedelser av saker til nemndene inngår i statsforvalterens og Landbruksdirektoratets ordinære drift.

Under forhandlingene om Reindriftsavtalen 2021/2022 ble avtalepartene enige om at det avsettes 1,5 mill. kroner i 2021 til utvikling av ny løsningen for tilgjengeliggjøring av merkeregisteret, med forbehold om Stortingets behandling av proposisjon om Reindriftsavtalen 2021/2022. Øvrige kostnader knyttet til etablering og tilgjengeliggjøring av merkeregisteret dekkes innenfor Landbruks- og matdepartementets og Landbruksdirektoratets budsjettammer.

5. Forslag til ny forskrift

Forskrift xx. xx 2020 nr. xx om reinmerker.

Fastsatt av Landbruks- og matdepartementet xx. 2020 med hjemmel i lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven) §§ 39 og § 40.

Kapittel 1. Innledningsbestemmelse

§ 1. Formål

Formålet med denne forskriften er å ivareta det tradisjonelle merkesystemet, bidra til en velordnet reindrift, samt bevare tradisjonell bruk og utforming av reinmerker.

Forskriften skal bidra til å sikre forsvarlig dyrevelferd ved utforming av merker og merking av rein.

§ 2. Definisjoner

I denne forskrift forstås med:

- a. *reinmerker*: tradisjonelle merker med unike øresnitt.
- b. *reinbeiteområder*: de seks samiske regionale reinbeiteområdene etter reglene i lov 15. juni 2007 nr 40 om reindrift.

Kapittel 2. Valg og oppnevning av nemndsmedlemmer, sammensetning av nemndene og organisering av nemndenes arbeid

§ 3. Valg av regionale merkenemnder

For hvert av reinbeiteområdene velger distriktslederne i området en merkenemnd på minst tre og høyst fem medlemmer etter reglene i lov 15. juni 2007 nr 40 om reindrift.

Medlemmer med personlige varamedlemmer velges for en periode på fire år. Valg skal finne sted hvert andre år. Ved førstegangs oppnevning oppnevnes to av medlemmene og varamedlemmene for to år.

Statsforvalteren i det aktuelle reinbeiteområdet skal innkalle distriktslederne til valg møte. I forkant av møtet skal statsforvalteren innhente begrunnede forslag til medlemmer og personlige varamedlemmer fra distriktsstyrene. Valget gjøres ved stemmegivning og skal protokolleres.

Kun myndige personer som eier rein i det aktuelle reinbeiteområdet kan velges inn som medlemmer av merkenemnden.

Ved valget av medlemmer til merkenemndene skal det vektlegges at medlemmene besitter allsidige merke- og reindriftsfaglige kunnskaper, samt ha kunnskap om slektsforhold i det aktuelle reinbeiteområdet. Det skal søkes å oppnå en rimelig geografisk fordeling fra de ulike reinbeitedistrikter i reinbeiteområdet og en lik representasjon av begge kjønn.

§ 4. Oppnevning av klagenemnd for merkesaker

Reindriftsstyret skal oppnevne medlemmer til en klagenemnd for merkesaker etter reglene i lov 15. juni 2007 nr 40 om reindrift. Klagenemnden skal ha fem medlemmer med personlige varamedlemmer.

Medlemmer med personlige varamedlemmer oppnevnes for en periode på fire år. Oppnevning skal finne sted hvert andre år. Ved førstegangs oppnevning oppnevnes to av medlemmene og varamedlemmene for to år.

Distriktsledermøtet i hvert reinbeiteområde og Norske reindriftssamers landsforbund har forslagsrett til medlemmer og personlige varamedlemmer.

Ved oppnevning av medlemmer til klagenemnda skal det tas hensyn til at medlemmene besitter allsidig merke- og reindriftsfaglige kunnskaper. Det skal søkes å oppnå en rimelig geografisk fordeling fra de ulike reinbeiteområder i landet og en lik representasjon av begge kjønn.

§ 5. Organisering av nemndenes arbeid

Nemndene foretar valg av nemndleder. Nemndleder velges for to år av gangen.

Sakene i nemndene skal forberedes av et sekretariat. Statsforvalteren oppnevner sekretær for de regionale merkenemndene etter reglene i lov 15. juni 2007 nr 40 om reindrift. Landbruksdirektoratet er sekretariat for klagenemnda.

§ 6. Beslutningsdyktighet

Vedtak i regionale merkenemnder og klagenemnd for merkesaker er gyldig med simpelt flertall. Ved stemmelikhet har nemndleder dobbeltstemme.

Hvis et medlem er inhabil eller melder frafall, skal personlig varamedlem delta i saksbehandlingen. Hvis dette ikke lar seg gjøre og saken ikke kan utsettes, er nemnda likevel beslutningsdyktig når:

- a. nemnda består av tre medlemmer og to av medlemmene er til stede, eller
- b. nemnda består av fem medlemmer og minst tre av medlemmene er til stede.

Kapittel 3. Saksbehandling av søknad om reinmerke

§ 7. Søknad om reinmerke

Søknad om reinmerke skal sendes til statsforvalteren i reinbeiteområdet søker tilhører. Søker skal benytte søknadskjema fastsatt av Landbruksdirektoratet.

Søker må legge ved den dokumentasjon som fremgår av søknadsskjemaet.

§ 8. Kunngjøring av innkomne søknader og avgjørelse i saken

De regionale merkenemndene skal kunngjøre innkomne søknader om nye merker, søknad om overføringer av eksisterende merker og søknad om flytting av eksisterende merke til nytt reinbeiteområde, etter reglene i lov 15. juni 2007 nr 40 om reindrift. I kunngjøringen gis en frist på to måneder for å komme med uttalelse til søknaden.

Vedtak om innvilgelse av søknad skal kunngjøres på samme måte som søknaden.

Vedtak om avslag på søknad kunngjøres kun for søker.

§ 9. Klagefrist

Fristen for å klage på vedtak om innvilgelse er to måneder fra vedtakstidspunktet.

Fristen for å klage på vedtak om avslag er tre uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part.

§ 10. Registreringsplikt og registreringsdokument

Et reinmerke kan ikke tas i bruk før det er godkjent etter reglene i lov 15. juni 2007 nr 40 om reindrift. Et reinmerke regnes som godkjent når merke innehaver har mottatt et registreringsdokument av statsforvalteren.

Godkjente reinmerker skal registreres i et nasjonalt merkeregister.

Kapittel 4. Utforming av reinmerke og merking av rein

§ 11. Vilkår for godkjenning av reinmerke

En reieneier kan kun få godkjent ett reinmerke. Reieneiers tidligere registrert merke må slettes før et nytt merke kan godkjennes.

Mindreårige med foreldre som ikke lever sammen, kan etter reglene i lov 15. juni 2007 nr 40 om reindrift kan likevel få registrere ett reinmerke i siidaandel hos fars slekt og ett hos mors slekt. Etter fylte 18 år kan kun ett av merkene beholdes.

§ 12. Utforming og gjennomføring av merking

Et reinmerke skal være utformet i samsvar med tradisjonell bruk og utforming av reinmerker.

Identiske merker tillates ikke. Unntak gjelder for identiske merker som er godkjent før ikrafttredelsen av denne forskriften.

Ved godkjenning av nye merker skal merkenemnda påse at merket er i samsvar med samisk merketradisjon og historisk familietilknytning. Merkenemnda skal påse at merket ikke har så mange snitt at det ikke er dyrevelferdsmessig forsvarlig.

Merking skal skje under forsvarlige vær- og temperaturforhold og slik at dyret ikke utsettes for unødige lidelser. Det er ikke tillatt å skjære mer enn en tredjedel av øret.

Kapittel 5. Overføring og sletting av merker

§ 13. Sletting og overføring av merke ved merkeinnhavers død

Ved merkeinnhavers død kan avdødes reinmerke brukes av dødsboet så lenge dette står uskiftet.

Dersom ektefelle eller annen arving ikke har søkt om å overta merket innen seks måneder etter at dødsboet er skiftet skal merket slettes.

Dersom merkenemnda ikke mottar melding om overføring, skal nemnda varsle merkeinnhavers arvinger om mulig sletting av merket med to måneders frist for uttalelse.

Overføring av reinmerke etter merkeinnhavers død skal kunngjøres etter denne forskrift § 7.

§ 14. Sletting av merke som ikke er i bruk

Merkenemnda kan slette merker fra merkeregisteret etter i lov 15. juni 2007 nr 40 om reindrift dersom merket ikke har vært i bruk de siste fire årene.

Merkenemnda skal varsle merkeinnhaver om mulig sletting av merket ett år før vedtak om sletting treffes.

§ 15. Sletting av merke ved fare for forveksling eller misbruk av merket

Merkenemnda kan slette merker fra merkeregisteret etter reglene i lov 15. juni 2007 nr 40 om reindrift dersom de har en slik form at det er fare for forveksling eller misbruk av merket.

Merkenemnda skal varsle merkeinnhaver om mulig sletting av merket med to måneders frist for uttalelse. Merkeinnhaver skal gis mulighet til å søke om å få godkjent et annet reinmerke før eksisterende merke slettes.

§ 16. *Bruk av slettede merker*

Et reinmerke som er slettet fra merkeregisteret kan ikke godkjennes eller registreres på nytt de første fem år etter sletting. I særlige tilfeller kan merkenemnda dispensere fra denne femårsperioden.

Det skal ikke merkes nye rein med et merke som er slettet. Etter femårsperioden er over skal gjenværende rein i det slettede merket slaktes.

Det slettede merket skal være synlig i merkeregisteret i hele femårsperioden.

Kapittel 6. Offentlig elektronisk publisering av merkeregisteret'

§ 16. *Offentlig elektronisk publisering*

Opplysninger i det nasjonale merkeregisteret skal gjøres offentlig tilgjengelig i et elektronisk register.

§17. *Opplysninger som skal offentliggjøres*

Landbruksdirektoratet skal gjøre følgende opplysninger i det nasjonale merkeregisteret tilgjengelig elektronisk:

- a) Merkeinnehavers navn,
- b) område, distrikt, siida og siidaandel som merkeinnehaver tilhører,
- c) illustrasjon og beskrivelse av merket,
- d) registreringsdato, og
- e) registreringsnummer.

Kapittel 7. Ikrafttredelse

§ 18. *Ikrafttredelse*

Denne forskriften trer i kraft straks.